

** Rozhovor s Klausem Schmidt-Hebbelem, šéfem ekonomického výzkumu chilské národní banky, který na CERGE-EI v únoru 2006 přednášel a poskytoval konzultace studentům*

Ekonom 30.3.2006

Jihoamerický tygr

Preferujeme bilaterální dohody před regionální integrací, říká šéf ekonomického výzkumu chilské centrální banky Klaus Schmidt-Hebbel.

Chile se dá díky tempu růstu HDP kolem 6 procent považovat za ekonomického tygra. Jaké faktory k tomu přispívají?

Před třiceti dvěma lety, ještě za vlády generála Pinocheta, jsme započali ekonomické reformy. A demokratické vlády v nich pokračovaly. Nešlo jen o privatizaci, ale i o celkovou ekonomickou restrukturalizaci. Zcela zásadní pak bylo odstranění bariér v zahraničním obchodě.

Uvedu tři příklady: Chile dnes exportuje zhruba v hodnotě 1 mld. USD chilského vína, ale před patnácti či dvaceti lety to bylo jen za 4 miliony ročně. Zatímco před rokem 1990 jsme nevyvezli ani jednoho lososa, dnes je hodnota jejich exportu 1,5 mld. USD. Stali jsme se jejich největším světovým exportérem. A jsme také největším producentem a exportérem mědi.

Dnes máme podepsány dohody o volném obchodu s EU, Spojenými státy, Austrálií a připravujeme další - s Čínou, Indií a Japonskem. Jsme zdaleka nejotevřenější zemí na celém kontinentu.

Hodně se mluví o jihoamerické integraci. Mercosur by se prý rád inspiroval Evropskou unií.

Mercosur je celní unií se společným vnějším celním sazebníkem. Průměrný tarif je kolem 12 procent. Chile, které je jen přidruženým členem, má však na základě dvoustranných dohod průměrnou celní sazbu zhruba poloviční. Kdybychom se stali plnými členy Mercosuru, tak bychom si spíše pohoršili. Prosazujeme volný obchod se všemi.

Plná integrace latinskoamerických zemí tedy nepřichází v úvahu?

V nejbližší budoucnosti to není příliš pravděpodobné. I kvůli tomu, že mnoho zemí v regionu je politicky a ekonomicky nestabilních.

A jaké problémy Chile sužují nejvíce?

V Chile jsou stále spousty lidí, kteří žijí pod hranicí chudoby, přestože se díky dynamickému růstu jejich podíl zredukoval ze 45 % v roce 1990 na 18 % v roce 2005. Nezměnila se však příliš redistribuce rozdělení důchodů. Souvisí to i s kvalitou vzdělávacího procesu. Většina veřejných škol, a navštěvuje je asi 60 % žáků, poskytuje vzdělání nevalné úrovně. Kvůli odporu špatných učitelů, kteří se bojí o své mzdy, jsme na veřejných školách neuspěli se záměrem školství privatizovat.

Chilské exportery trápí posilující peso vůči dolaru. Za poslední tři roky o více než 30 %. Co s tím dělá centrální banka?

Apreciace chilské měny je výsledkem nárůstu cen mědi na světových trzích. Její cena vzrostla za poslední dva roky z 90 centů na 2,1 USD za jednu libru (0,453 kg). Centrální banka tlakům ze strany exportérů odolává a vláda nás v tom podporuje. Předpokládáme, že letos nebo příští rok by cena mědi mohla klesnout a směnný kurz oslabit, tak o pět až deset procent.

Pojďme k penzijnímu systému. Objevují se hlasy, že směřuje ke krachu.

Systém jako takový je úspěšný. Penzijní fondy přinášejí svým klientům průměrné zhodnocení vložených prostředků (v reálném vyjádření) 9 % ročně. Vnímáme však dva závažné problémy. Lidí, kteří do systému vkládají své prostředky, je méně než polovina populace. Mnoho lidí zůstává mimo systém. Ostatní buď do něj nikdy nevstoupili, protože jsou nezaměstnaní anebo pracují v šedé ekonomice, nebo často mění zaměstnání. Živnostníci mají na výběr, do systému nemusí přispívat povinně. V této skupině jsou však i ti, kteří pracovali jen po část života. Když dosáhli důchodového věku, tak do systému přispívali třeba jen dvacet let. A i když se jejich vložené prostředky zhodnocovaly průměrně o devět procent ročně, z tak malé částky je to málo. Jako důchod dostávají maximálně jen čtyřicet procent své poslední mzdy. Ale to přece není problém systému.

A druhý problém?

Tím je výše odměny pro správce penzijního fondu. Každý pracovník musí ze své hrubé mzdy odvádět kromě povinných deseti procent ještě průměrně dalších 2,6 procenta jako odměnu správci penzijního fondu. V té částce je sice zahrnuto pojištění pro případ dřívějšího odchodu do důchodu, přesto je však poplatek pro management příliš vysoký. Myslím, že nová vláda (prezidentky Bacheletové) dokáže systém bez problémů reformovat.

Autor: Martin Petříček